

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6A's
2. แนวคิดศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
4. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. แนวคิดกลยุทธ์ทางการตลาด
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ว่าแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีองค์ประกอบทั้งสิ้น 6A's คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ที่พัก(Accommodation) กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) และการบริการจัดการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Pelasol,J, 2012 : 98)

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งแยกเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา หาดทราย ชายหาด ภูเขา อุทยานแห่งชาติ เทศกาลต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่โด่งดัง และโดยทั่วไปแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่า 1 อย่าง

2. การเข้าถึง (Accessibility) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยว หรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่ง ซึ่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง มีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

3. สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenity) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่อนักท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภคน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องสุขาและสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ การบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญเช่นกัน

4. ที่พัก (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคา และการบริการที่เหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวมากนัก

5. กิจกรรมต่าง ๆ (Activity) ที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อให้การท่องเที่ยว และช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวน่าสนใจมากขึ้น และกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลาย และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ ว่ายน้ำ เป็นต้น

6. การบริการจัดการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยการบริหารจัดการ และการปฏิบัติการซึ่งหมายถึงเรื่องการตลาด ระบบข้อมูลข่าวสาร การประสานงาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยว การวางแผนอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น แหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2. การเดินทาง (Accessibility) 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4. ที่พัก (Accommodation) 5. กิจกรรม (Activity) และ 6. การบริการจัดการเสริมในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary service) กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ หรือมีสถานที่อันเป็นเอกลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ควรมีระบบขนส่งที่สามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคพื้นฐานให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีที่พักและบริการที่เหมาะสม และควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ทำให้การท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนนอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวยังต้องมีกิจกรรมทางการตลาดเพื่อเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวไปในตัวด้วย

แนวคิดศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

1. ความหมายและหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

สุภภรณ์ หาญทอง (2543 : 75) อธิบายความหมายของศักยภาพว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา และการปรับปรุงใดๆ ฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพต่างกันตามความมุ่งหวัง หรือวัตถุประสงค์ของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจะถูกจัดการเป็นลำดับแรก ดังนั้นการกำหนดปัจจัยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ เพื่อจะนำไปใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

2. การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (วิภา ศรีระทุ, 2555 : 32)

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ เป็นต้น การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

จากที่กล่าวมาการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมี 4 ด้าน ดังนี้ เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันคือการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณค่าแก่การเข้าชมของนักท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวโน้มใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ต่างวัฒนธรรม ต่างถิ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน โดยผ่านประสบการณ์ตรงในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เข้าร่วมกัน ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้กำหนดนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ ดังตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ชื่อ	นิยามความหมาย
Richards and Raymond (2006)	การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้พัฒนาศักยภาพผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้อย่างจริงจังที่สอดคล้องกับลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ไปเยือน
Richards and Wilson (2006)	กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะความเชี่ยวชาญ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและศักยภาพอันโดดเด่นของสถานที่ไปเยือนมากขึ้น
UNESCO (2006)	การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ผ่านประสบการณ์ ตรง และการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น
Binkhorst (2006)	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้สร้างคุณค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเอง จากการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งการสร้างคุณค่าให้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ดังนั้น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ตามภูมิหลังของแต่ละคน
Ramond (2007)	รูปแบบการท่องเที่ยวมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นโดยมุ่งเน้นความรู้สึกที่แท้จริงต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านประสบการณ์ที่เป็นกันเอง เน้นการฝึกปฏิบัติและมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ การฝึกปฏิบัติอาจจัดขึ้นเป็นกลุ่มเล็กๆ ในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ค้นพบความคิดเชิงสร้างสรรค์จากการโต้เถียงกับคนในท้องถิ่นนั้นๆ
Wurzbürger (2009)	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์มุ่งตรงไปที่ประสบการณ์ที่จริงแท้และเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในศิลปะ มรดก หรือลักษณะพิเศษของสถานที่
Richards (2010)	การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของชุมชน และส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
นาฬิกาอติภัก แสงสนธิ (2555)	การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของพื้นที่โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรง ร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมและมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชนแต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้พัฒนาศักยภาพผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างจริงจัง เกี่ยวกับทักษะความเชี่ยวชาญ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและศักยภาพอันโดดเด่นของสถานที่ไปเยือน นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้สร้างคุณค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเอง นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะได้ความรู้และประสบการณ์ที่ต่างกันไป และรูปแบบการท่องเที่ยวมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. คุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สามารถเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว 2) นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3) ทรัพยากรมีเอกลักษณ์และโดดเด่น 4) ความจริงแท้ในวิถีการผลิต ผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Richards & Raymond, 2006 : 67)

1. สามารถเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์ของตนเองจากการมีส่วนร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Co-creating Tourism Experience) อาทิเช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการทอผ้าพื้นเมืองของชาวเมารีประเทศนิวซีแลนด์จะสร้างทักษะด้านการทอผ้าให้กับนักท่องเที่ยวหรือในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการปรุงอาหารของเมืองบาร์เซโลนาประเทศสเปนนักท่องเที่ยวจะได้ทักษะการปรุงอาหารจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกอบอาหาร (Richards, 2010 : 87) และรูปแบบการท่องเที่ยวจะมีสินค้าหลักคือทักษะและประสบการณ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม (Hands-on Experience) โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากกว่าเป็นผู้ชม (More Participate than Observe)

2. นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่นนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding of the Specific Cultural of the Place) ดังตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในนิวซีแลนด์ได้จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หลายรูปแบบ อาทิการแกะสลัก การเรียนภาษาเมารี การทอผ้า การสร้างงานไม้ และการทำอาหาร (Richards, 2010 : 56) ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ว่าต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใดโดยแต่ละกิจกรรมจะมีชาวบ้านในท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ เป็นต้น

3. ทรัพยากรมีเอกลักษณ์และโดดเด่น คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือสถานที่ใกล้เคียงเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made Approaches) ที่สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆที่มีความสนใจในกิจกรรมประเภทเดียวกันและต้องการประสบการณ์แปลกใหม่และแตกต่างกัน (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2556 : 105) อาทิเช่น เมืองบาร์เซโลนาประเทศสเปนมีความโดดเด่นด้านอาหารพื้นเมืองจึงนำจุดเด่นด้านนี้มาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยจัดให้มีกิจกรรมการสอนการทำอาหารวิธีการปรุงอาหารทั้ง

อาหารคาวและอาหารหวานให้กับนักท่องเที่ยว (Richards, 2010 : 93) ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น

4. ความจริงแท้ในวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นความจริงแท้ทั้งในด้านวิธีการผลิตและผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์จริง (Authentic both process and product / genuine experience)คือ มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมเป็นผลิตภัณฑ์หรือวัสดุจากท้องถิ่นและถูกสอนหรือถ่ายทอดโดยคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ กิจกรรมต่างๆที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมหรือลงมือปฏิบัติภายในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความดั้งเดิมของพื้นที่ ทั้งวัสดุอุปกรณ์ วิธีทำ และถูกถ่ายทอดโดยผู้รู้ ประชาชน หรือคนในพื้นที่(สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2556) อาทิเช่น เปลี่ยนจากการขายมีดล็กโยล (Laguiolle) ซึ่งเป็นงานฝีมือแบบดั้งเดิมของประเทศฝรั่งเศส เป็นการขายการสอนทำมีดจากมืออาชีพในท้องถิ่น เป็นต้น

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่นและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Engagement) ส่งผลให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each Engaging the Other)อันเนื่องมาจากการร่วมทำกิจกรรม ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน โดยจะเน้นวัฒนธรรมประจำวันซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริงที่มีอยู่ตามชนบทในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น ตลาดนัดท้องถิ่น ร้านอาหารพื้นบ้านตามชนบท สภากาแฟ ฯลฯซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างความจดจำประทับใจและเข้าใจ (Memorable , I do and I understand) วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันหรือการส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange Information and Transformative Experiences) ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่อีกด้วย

จากคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเห็นได้ว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวนั้นได้เปลี่ยนจากทรัพยากรที่เป็นวัฒนธรรมทั่วไปกลับมาสู่วัฒนธรรมในรูปแบบของวิถีชีวิต และชีวิตประจำวันมากขึ้นจะเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน ของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

3. หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีอยู่ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ (Yooshik Yoon, 2002 : 89)

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องสามารถจัดความยากจนและเน้นการกระจายโอกาสในการใช้ทรัพยากรเพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถรวมเอาค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในต้นทุนการผลิตด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องสร้างความเจริญเติบโตให้กับสังคม กล่าวคือ การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนค่านิยมให้ประชาชนมีมาตรฐานการบริโภคทรัพยากร ที่ไม่ฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ รวมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบในการที่จะนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ ให้เหมาะสมกับความต้องการทางสังคมและศักยภาพที่จะอำนวยประโยชน์ได้ และต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนาน และต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องการท่องเที่ยวต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจอย่างยาวนาน และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อวัฒนธรรมอันดีของชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในขอบเขตของการฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้ หากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังต้องมีการพิทักษ์และสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพเพราะสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ รวมทั้งมนุษย์มีวิวัฒนาการร่วมกับการสูญหายไปของสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่เหลือ จนอาจเป็นเหตุให้มีการสูญหายของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดตามมา

จากหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ข้างต้นพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ ต้องสนับสนุนค่านิยมให้ประชาชนมีมาตรฐานการบริโภคทรัพยากร ที่ไม่ฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อวัฒนธรรมอันดีของชุมชน และมีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในขอบเขตของการฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นอีกหนึ่งทางเลือกของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน ใช้ชีวิตแบบเนิบช้าไม่ต้องเร่งรีบแข่งขันกับผู้ใด สามารถพักผ่อน พักผ่อนคลายความเครียดจากชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นการเติมพลังหรือเพิ่มพลังให้กับตนเอง ทั้งนี้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้มีนักทฤษฎีและนักวิชาการหลายท่านได้นิยามไว้ ดังต่อไปนี้

พจนาน สนวนศรี (2546 : 14) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สินธุ์ สโรบล (2547 : 15) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า เป็นทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางทางการท่องเที่ยว บนฐานแนวคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอา

ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นต้นทุน หรือใช้เป็นปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนภายในชุมชนให้เกิดความรู้ความสามารถในกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

วิระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547 : 20) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งทางด้านธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบไปด้วย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่มาใช้เป็นต้นทุนสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งคนในชุมชนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน โดยมีกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อปลูกจิตสำนึกต่อการหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553 : 20) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คน รุ่นลูกรุ่นหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2558 : 8) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดี

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2555) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) นิยามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยมีชาวชุมชนเป็นเจ้าของ เป็นผู้วางแผนและกำหนดทิศทางการทำงาน เน้นการอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน และมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยอาศัยเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนคอยสนับสนุน ดังนั้นในหัวข้อต่อไปผู้เขียนจึงกล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการบริหารจัดการที่ดี และรอบคอบให้มากที่สุด โดยจุดมุ่งหมายคือการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุดแต่เกิดประโยชน์สูงสุด ที่สำคัญนักท่องเที่ยวต้องได้รับประสบการณ์ที่ดี แปลกใหม่ รวมถึงได้รับความรู้กลับไปเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยว ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องคำนึงถึง 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้ (พจนานวนศรี, 2546 : 15)

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ดังนั้นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเหมาะแก่การเยี่ยมชม มีจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว กล่าวคือ มีคุณลักษณะที่ไม่เหมือนที่ใดหรือมีเพียงหนึ่งเดียวของประเทศหรือของโลก นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาห้ามพลาด หากพลาดจะถือว่าคุณไม่ได้มาเที่ยวชมที่นี่หรือถือว่าคุณมาไม่ถึงที่แห่งนี้ เช่น หากต้องเดินทางไปเที่ยวเชียงใหม่ สิ่งที่คุณห้ามพลาดในการเดินทางท่องเที่ยวคือ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

1.2 มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการดูแลรักษา ให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีความสะอาด เรียบร้อยและปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว เช่น หากต้องนำนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวชมสวนผลไม้ภายในชุมชน เส้นทางเดินควรมีการจัดการเก็บขยะหรือกิ่งไม้ ที่อาจทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บระหว่างทางเดิน และอาจมีการกำหนดจุดถ่ายภาพให้นักท่องเที่ยวถ่ายภาพกับต้นไม้หรือผลไม้ แต่ต้นไม้จะต้องมีการทำรั้วกัน เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวจับหรือเด็ด สร้างความเสียหายแก่ต้นไม้ได้ หรืออาจปลูกไม้ประดับบริเวณทางเดิน เพื่อสร้างความสวยงามแก่พื้นที่ และระหว่างทางผู้นำชมยังสามารถอธิบายข้อมูลหรือสรรพคุณต่าง ๆ ของไม้ประดับให้นักท่องเที่ยวทราบได้อีกด้วย

1.3 มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง การเดินทางท่องเที่ยวหากนักท่องเที่ยวต้องเดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลานานเพื่อเดินทางมาเที่ยวภายในชุมชนแห่งเดียว นักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกถึงความไม่คุ้มค่าในการเดินทางมา เช่น เดินทางเป็นเวลา 5 ชั่วโมงเพื่อมาเที่ยวชมสวนดอกไม้แห่งเดียว แล้วต้องเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่อไปอีก 5 ชั่วโมง ดังนั้นชาวชุมชนแหล่งท่องเที่ยวควรมีการค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติม และทำการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวต่อได้หลังจากมาท่องเที่ยวในชุมชนของเราเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนเราให้นานที่สุด เนื่องจากยิ่งนักท่องเที่ยวอยู่นาน นักท่องเที่ยวย่อมมีการใช้จ่ายเพิ่ม ส่งผลให้ชาวชุมชนมีรายได้เสริมเพิ่มมากขึ้น

2. องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน

องค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหรือขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีการรวมกลุ่มกันทำงานของคนในชุมชน ซึ่งเมื่อองค์กร

ชุมชนมีความเข้มแข็ง จะสามารถมีพลังในการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน จึงต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 การรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมในรูปแบบขององค์กรชุมชน ซึ่งหมายถึงการรวมกลุ่มของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันโดยมีอุดมการณ์เดียวกัน มีเป้าหมาย มีแนวทาง มีจุดประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาชุมชน เช่น กลุ่มอนุรักษ์ชุมชน กลุ่มดนตรีไทย กลุ่มรักษ์ป่า เป็นต้น เมื่อเกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเป็นองค์กรชุมชน จะส่งผลให้ความรัก ความหวงแหน และความสามัคคีค่อยๆแทรกซึมเข้าไปในหัวใจของคนในชุมชน ทำให้การดำเนินงานใด ๆ ของชุมชนประสบความสำเร็จ

2.2 องค์กรชุมชนต้องเกิดประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ชุมชนท่องเที่ยวทวาย จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลทวาย อำเภอกอไผ่ จังหวัดปัตตานี มีองค์กรชุมชนมากมายเข้ามามีบทบาทในการช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับชุมชนท่องเที่ยวทวาย เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรน้ำตกทวาย ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำผลิตภัณฑ์จากกล้วย รวมตัวกันทำกล้วยหยิกกวน กล้วยปabrik้า และกล้วยเส้น เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชาวชุมชนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ทางกลุ่มฯ ยังดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการบริหารจัดการด้านโฮมสเตย์ มีคณะกรรมการกลุ่มฯ คอยช่วยเหลือในเรื่องการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว และยังมีกลุ่มต่าง ๆ ที่คอยประสานงานเป็นเครือข่ายกันภายในชุมชนอีกด้วย เช่น กลุ่มข้าวซ้อมมือ กลุ่มผลิตภัณฑ์การเกษตรแปรรูป กลุ่มมัคคุเทศก์ (ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น) ที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

2.3 มีปราชญ์ ทักษะ และองค์ความรู้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน โดยการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยที่การนำเอาของดีที่มีอยู่ในชุมชน นำมาพัฒนาให้เกิดเรื่องราว เรื่องเล่า เกิดคุณค่าและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว สินค้าชุมชน องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งปราชญ์ชาวบ้าน เป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้เหมาะสม เช่น ผู้ที่มีความรู้เรื่องการทอเสื่อกอกของชุมชนเป็นอย่างดี หรือผู้ที่มีความรู้เรื่องการทำยาสมุนไพร หรือรักษาโรคโดยใช้ยาสมุนไพร เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ

หากต้องการให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมีความยั่งยืนควรเน้นการวางแผนการทำงานร่วมกัน กำหนดกฎกติกาต่าง ๆ ให้ชัดเจน มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมถึงการจัดตั้งกองทุนชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 วางแผนการทำงานร่วมกัน ก่อนดำเนินงานใด ๆ ต้องมีการกำหนดโครงสร้าง/แผนผังองค์กร ระบุหน้าที่ให้ชัดเจน และจากนั้นหากมีกิจกรรมใด ๆ ต้องมีการประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาการขัดแย้ง การทำงานซ้ำซ้อนและการก้าวข้ามหน้าที่ซึ่งกัน ที่สำคัญการวางแผนงานต้องมีการติดตามความคืบหน้าของงานเป็นระยะ ๆ เสมอ เช่น การประชุม การสอบถาม การสังเกต ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันที่

3.2 กำหนดกฎกติกาต่าง ๆ ให้ชัดเจน ในการดำเนินงานใดๆหากต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ต้องมีการกำหนดกฎ กติกา รวมถึงบทลงโทษต่าง ๆ ให้ชัดเจน และเด็กขาดทั้งกติกา ของสมาชิกคนในชุมชน และกติกา สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งนี้เพื่อการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นเสมอ

3.3 กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นหากต้องการให้ชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างยาวนาน ต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือยึดแต่ผลประโยชน์พวกตนเองเป็นหลัก เช่น ในการจัดลำดับการเข้าพักโฮมสเตย์ ต้องมีการจัดลำดับในการให้นักท่องเที่ยวเข้าพักให้ครบทุกหลังตามลำดับ ไม่ยึดโฮมสเตย์หลังใดหลังหนึ่งเท่านั้น หรือการให้บริการเรือท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวต้องมีการจัดลำดับการให้บริการนักท่องเที่ยวเช่นกัน

3.4 จัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน จึงมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากชุมชนใดจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดสรรเงินในกองทุนเพื่อใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนที่เราใช้ไป เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นยั่งยืนตลอดไป

4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้

การท่องเที่ยวแม้จะเป็นเพียงรายได้เสริม ที่ชาวชุมชนหันมาให้ความสนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากงานหรืออาชีพหลัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น แน่นอณสถานที่ต่าง ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในชุมชนย่อมได้รับการพัฒนา ปรับปรุงให้ดูดีขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ดังนั้นเพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว กิจกรรมภายในชุมชนควรมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

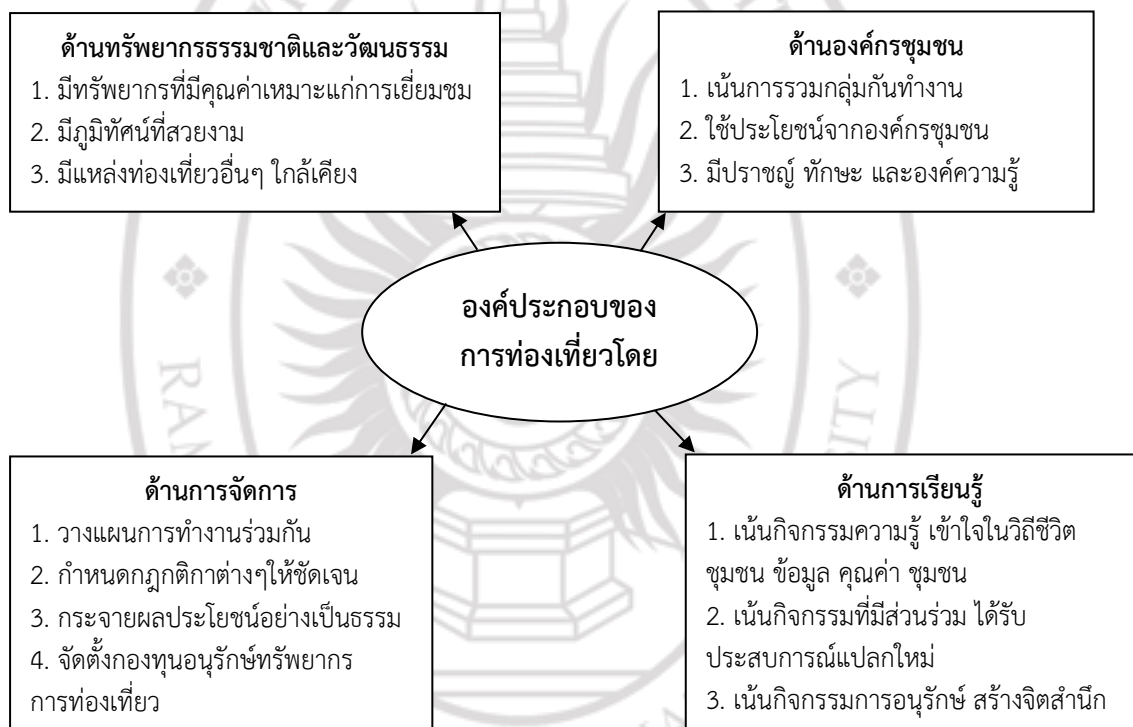
4.1 เน้นกิจกรรมความรู้ เข้าใจในวิถีชีวิตชุมชน ข้อมูล คุณค่า ชุมชน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ท่องเที่ยวในชุมชน ล้วนแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ ให้เข้าใจถึงการดำรงชีวิต การกิน การอยู่ การนอน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมที่จะนำเสนอให้นักท่องเที่ยวต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่ต้น เข้าจนกระทั่งเข้าอน เช่น การอาบน้ำ การทานข้าว การประกอบอาชีพระหว่างวัน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การปลูกผัก ระหว่างนั้นอาจมีการการนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ หรือประสบการณ์ชีวิต ในการประกอบอาชีพระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 เน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วม ได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ กิจกรรมต่างๆที่ชุมชนมอบให้นักท่องเที่ยวหากเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถลงมือทำร่วมกับชุมชนได้ จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจบริบทของชุมชนมากขึ้น และที่สำคัญนักท่องเที่ยวจะมีความตื่นเต้น ดีใจ สนุกสนานที่ได้ลองทำสิ่งที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน เช่น การทำอาหารร่วมกัน การจับปู ปลา เดินชมสวนผัก สวนผลไม้

4.3 เน้นกิจกรรมการอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึก ชุมชนท่องเที่ยวที่ดี ต้องเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ดี เช่น การมีกิจกรรมเสริมพานักท่องเที่ยวปลูกป่า และอธิบายเปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสียของการมีป่า และไม่มีป่า ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับ

ชุมชน สังคม และประเทศหากไม่มีป่าไม้ หรือ การไม่พานักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเปลือกหอยกลับบ้าน เนื่องจากเป็นการทำลายระบบนิเวศโดยไม่รู้ตัว เช่น เปลือกหอยนั้นอาจเป็นที่อาศัยของปูเสฉวน หากต่างคนต่างเก็บเปลือกหอยกลับบ้านเพื่อเป็นของที่ระลึก แต่ปูเสฉวนอาจไม่มีที่อยู่อาศัยและตายในที่สุด

ดังนั้นกิจกรรมต่างที่เตรียมไว้รองรับนักท่องเที่ยวควรเน้นกิจกรรมที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวชุมชน โดยเน้นระบบการจัดการให้มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ที่มา : (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540 : 7-8)

3. หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หากพูดถึงคำว่า การท่องเที่ยวแน่นอนเหมือนดาบสองคม กล่าวคือเมื่อมีการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวอยู่ที่ใดแล้วหากมีการบริหารจัดการไม่ดีอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ และในทางตรงกันข้ามหากการท่องเที่ยวที่ดีมีการบริหารจัดการได้ดีทุกหน่วยงานร่วมมือกันบริหารจัดการ การท่องเที่ยวก็จะสร้างคุณประโยชน์ให้กับชาวชุมชนและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้นอย่างดีเยี่ยม ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 10 ข้อ พจนานุกรม (2546 : 12)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. มีผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น
10. กระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์

โดยผู้เขียนได้ทำการอธิบายเนื้อหาในแต่ละหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มเติม เพื่อให้มีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ที่มา : (กรมพัฒนาชุมชน, 2552)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่กระบวนการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ร่วมรับประโยชน์ ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน และร่วมรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน

2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง ชาวชุมชนเป็นบุคคลที่ให้อำนาจชุมชนตัวเองดีที่สุด ย่อมรู้ว่าสิ่งใดที่เหมาะสมกับชุมชนหรือไม่เหมาะสมกับชุมชน ดังนั้นชาวชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนตนเอง

เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชน เช่น ร่วมกันตัดสินใจเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การทำการตลาด การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนักท่องเที่ยวอาจไม่มั่นใจในการบริหารจัดการของชุมชน แต่หากชุมชนมีรางวัลหรือใบประกาศเกียรติคุณที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชน ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน รางวัลเหล่านั้นจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวให้พวกเขาพร้อมที่จะเดินทางมาเที่ยวชม และที่สำคัญชาวชุมชนเองยังรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและภูมิใจในชุมชนอีกด้วย เช่น การเข้าประกวดชุมชนสีเขียว ชุมชนปลอดยาเสพติด ประกวดสินค้าที่โดดเด่นของชุมชน หรือการดำเนินการให้โฮมสเตย์ของชุมชนเข้าสู่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

4. ยกระดับคุณภาพชีวิต เมื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนต้องดีขึ้น ลดการเดินทางไปทำงานทำในเมืองหลวงของกลุ่มวัยทำงาน ทิ้งให้คนชราและเด็กอยู่บ้านตามลำพัง คนในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้า มีงาน มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนขายให้กับนักท่องเที่ยว ทำอาหารขาย นำนักท่องเที่ยวชมความสวยงามของชุมชน หรือร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ขององค์กรชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนในการบริการนักท่องเที่ยว เช่น นำนักท่องเที่ยวชมป่าชายเลน ชมหิ่งห้อย ชมระบบนิเวศใต้ท้องทะเล กิจกรรมการหาจับปูจับปลา เป็นต้น เมื่อมีการใช้ทรัพยากรแล้ว ตามหลักเพื่อความสมดุลต้องมีการจัดการทดแทนหรือคืนความสมดุลแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ในรายการนำเที่ยวของชุมชน อาทิ ก่อนนักท่องเที่ยวเดินทางกลับให้นักท่องเที่ยวปลูกป่าปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นกุศโลบาย ให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาเยี่ยมชมหรือดูแลต้นไม้ที่พวกเขาเคยปลูกไว้

6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการยังคงรักษาความดั้งเดิมของชุมชนไว้ให้ได้มากที่สุดทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม อย่าวัดให้การท่องเที่ยวนั้นเข้ามาทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน เนื่องจากในปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการศึกษาเรียนรู้ สัมผัสกับวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น หากชุมชนเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจะส่งผลให้การท่องเที่ยวนั้นมีผลกระทบทางลบเกิดขึ้นมากกว่าผลดี หรือที่เรียกว่าการกลืนวัฒนธรรมไม่เหลือเค้าโครงความเป็นตัวตนของชุมชนตนเองไว้เลย และท้ายที่สุดในสายตานักท่องเที่ยวจะไม่เห็นถึงความสำคัญของชุมชน

7. เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของชาวชุมชนและต้องการได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่กลับไปด้วย ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนต้องมีกิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรมของชุมชนได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันในช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรมร่วมกัน และได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ระหว่างกันด้วย ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันไม่จำเป็นต้องเป็นแค่กับนักท่องเที่ยวต่างชาติเท่านั้น หากแต่

นักท่องเที่ยวคนไทยก็สามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันเองได้เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกัน

8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ละแห่งมีบริบทพื้นที่ วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน ต้องเคารพกฎและกติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัด ไม่พูดจา หรือกระทำการอันใดที่แสดงให้เห็นถึงการไม่เคารพในวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น เมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวในชุมชนชาวเขา ทางภาคเหนือ โดยทั่วไปชาวเขาจะพูดภาษาไทยไม่ชัด นักท่องเที่ยวไม่ควรล้อเลียนหรือพูดเลียนแบบ เพียงเพื่อความสนุกสนานของตนเอง หรือหัวเราะ ล้อเลียนเมื่อเห็นชาวเขาใส่ต่างหูอันใหญ่ ใส่ห่วงคอยาว เป็นต้น

9. มีผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหัวใจหลักคือ การบริหารจัดการโดยชาวชุมชนเอง ดังนั้นเมื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควรมีการแบ่งสัดส่วนของรายได้ให้เท่า ๆ กันที่สำคัญรายได้นั้นต้องไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในการรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนคัดเลือกเฉพาะญาติของตนมารับหน้าที่ในการบริหารจัดการ เช่น ทำอาหาร ขายของฝาก นำเที่ยว ฯลฯ เมื่อญาติของตนได้รับมอบหมายงานครบแล้วจึงให้ลูกบ้านคนอื่นมารับหน้าที่ที่เหลือ หากทำเช่นนี้สุดท้ายแล้วรายได้ก็จะไม่ถูกแบ่งอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มของญาติ ๆ ประธานกลุ่มฯ เท่านั้น ประธานกลุ่มต้องดำเนินการจัดลำดับการมอบหมายงาน การแบ่งงานให้ชัดเจนและเป็นธรรม เช่น ชุมชนบ้านนาดี มีบ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 5 หลัง ในวันพรุ่งนี้จะมีนักท่องเที่ยวมาพัก 10 คน โดยทำการติดต่อจองที่พักรักษาโฮมสเตย์ไว้ 2 หลัง ซึ่งรอบที่ผ่านมามีบ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 3 รับรองนักท่องเที่ยว ดังนั้นในรอบนี้ต้องเป็นลำดับของบ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 4 และ 5 ในการรองรับนักท่องเที่ยวตามลำดับ และหากมีรอบถัดไปนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาของพักรักษาโฮมสเตย์ ต้องเป็นลำดับของบ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 1 เวียนไปแบบนี้เรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ชาวชุมชนจะได้มีกำลังใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

10. กระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ เมื่อเกิดการท่องเที่ยวแน่นอนทรัพยากรการท่องเที่ยวจะถูกใช้ไปในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และจัดเป็นกิจกรรมในการรองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้นเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์หรือส่วนรวม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งไว้สำหรับใช้ในการดูแล บำรุง รักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัน ๆ อาจทำในรูปแบบของการจัดตั้งเป็นกองทุนอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยแบ่งจากรายได้ทั้งหมดของการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ครั้งละ 10% มาเข้ากองทุนอนุรักษ์เพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนนั้นคือการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่คู่ชุมชนตราบนานเท่านาน เพราะอย่าลืมว่าหากไม่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้เราชาวชุมชนก็ไม่สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เช่นกัน ทั้งนี้ต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

กล่าวโดยสรุปหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น เน้นการบริหารจัดการโดยชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอันทรงคุณค่าของชุมชนไว้ให้ยาวนานมากที่สุด เพื่อให้ชุมชนรู้สึกว่ามีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำเสนอของดีในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส

ได้เรียนรู้ เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนุกสนาน ได้ความรู้และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่กลับไป

4. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม นั้น มีกระบวนการดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ดร.ชนิ เอ็มพันธ์ และ เรณูกา กลับสุข, 2555 : 58)

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความพร้อมและศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญเพื่อสอบถามความต้องการ ความคิดเห็น ทักษะ และความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในขั้นตอนเริ่มต้นนี้ควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ระบุแนวคิด รูปแบบ วิธีการและแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับให้แก่สมาชิกของชุมชนทราบ

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เรียนรู้แนวทางและวิธีการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้มาประกอบเป็นแผนงานและโครงการที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ขั้นตอนที่ 5 การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างถูกต้องตามหลักการ โดยจัดประชุมแนะนำการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่สมาชิกชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนที่สมาชิกภายในชุมชนได้มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือหรือกำหนดแนวทางในการประเมินผลเชิงคุณภาพจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ทราบถึงจุดด้อยและพิจารณาปรับปรุง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมนี้ควรยึดหลักการจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory approach) โดยเริ่ม จากการสอบถามความต้องการและความสนใจเข้าร่วมดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในระดับชุมชนที่ต้องการ ร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรท่องเที่ยวของชุมชน

แนวคิดกลยุทธ์ทางการตลาด

1. ความหมายของการตลาด

คอตเลอร์ และอาร์มสตรอง Kotler & Armstrong (2008 : 5) ได้ให้ความหมายว่าการตลาด คือ กระบวนการทางสังคมและการบริหาร ซึ่งบุคคลและกลุ่มบุคคล ได้รับสิ่งที่สนองความต้องการจำเป็นและความต้องการของเขาจากการสร้าง การเสนอ และการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่ากับบุคคลอื่น

สมาคมการตลาดแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Marketing Association : AMA) ได้นิยามคำว่า การตลาด ไว้ดังนี้ การตลาด หมายถึง กระบวนการวางแผนและบริหารในด้านแนวความคิด การ กำหนดราคา การส่งเสริมการตลาด การจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการ เพื่อสร้างสรรคให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ ซึ่งทำให้แต่ละบุคคลเกิดความพึงพอใจและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

2. ทฤษฎีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีดังนี้ (Kotler and Keller, 2016 : 69)

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าและบริการอันประกอบด้วยผลิตภัณฑ์หลักและผลิตภัณฑ์เสริม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ลูกค้าต้องการ เพื่อการสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นส่วนของคุณสมบัติส่วนตัวที่ต้องตั้งเป้าว่าจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ในระดับความพึงพอใจขนาดไหน

2. ราคา (Price) การกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์สินค้าถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของแผนงานทางการตลาดที่จะช่วยสร้างความได้เปรียบมากขึ้น โดยการกำหนดราคาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยของต้นทุนการผลิตบวกกับผลกำไรที่ต้องการจะได้จากการขายผลิตภัณฑ์แล้วจึงทำการกำหนดราคาขายออกมาโดยต้องคำนึงสภาพการแข่งขันของตลาดสินค้า

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การที่จะส่งมอบสินค้าและบริการให้กับลูกค้าเมื่อไหร่ และต้องใช้เวลาในการที่จะส่งมอบสินค้าและบริการเท่าไร และเกิดขึ้นสถานที่ไหน และส่งมอบกันอย่างไรช่องทางการจัดจำหน่ายสำคัญต่อกลยุทธ์ทางการตลาด เพราะถ้าสามารถหาช่องทางการกระจายสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคได้มากเท่าไร ผลกำไรก็จะเพิ่มสูงขึ้นมากเท่านั้น โดยช่องทางการจัดจำหน่ายที่นิยมใช้กันในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันสองรูปแบบคือ การขายไปสู่มือของผู้บริโภคโดยตรงและการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งสองวิธีนี้จะมีข้อแตกต่างอยู่ตรงที่ว่าการขายตรงไปสู่มือผู้ใช้สินค้า

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นกิจกรรมด้านการออกแบสิ่งจูงใจและการสื่อสารด้านการตลาดเพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับลูกค้า การขายสินค้าได้เป็นอย่างดี ถ้าโปรโมชั่นที่ออกมาโดนใจลูกค้าก็จะช่วยให้ยอดขายและผลกำไรทวีสูงมากยิ่งขึ้น โดยกลยุทธ์การตลาดนี้จะต้องช่วยส่งเสริมและสอดคล้องไปกันได้กับกลยุทธ์อย่างอื่นด้วย โดยการส่งเสริมการตลาดนี้สามารถทำได้หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการลด แลก แจก แถม เป็นต้น

5. ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการเป็นวิธีในการทำงานสร้างผลิตภัณฑ์ และส่งมอบผลิตภัณฑ์ โดยต้องอาศัยการออกแบบและปฏิบัติให้ได้ตามกระบวนการที่มีประสิทธิผล และ

เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน ระเบียบวิธีการในด้านการบริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้อง สะดวกรวดเร็ว ทำให้ผู้ใช้บริการประทับใจและเกิดการบอกต่อ

6. กายภาพ (Physical Evidence) คือสถานที่และสิ่งแวดล้อมรวมถึงองค์ประกอบต่างๆที่สามารถจับต้องได้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ปฏิบัติงานและลูกค้าที่มาใช้บริการ ส่วนประกอบขององค์กรที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้ด้วยการนำเสนอและภาพลักษณ์ที่ดีของสถานบริการ เช่น อาคารสถานที่ตกแต่งสวยงาม การให้แสงสีเสียงที่เหมาะสม ความสะอาดของสถานบริการ ลักษณะทางกายภาพที่ลูกค้าให้ความพึงพอใจ และความแปลกใหม่ของสภาพทางกายภาพที่แตกต่างไปจากผู้ให้บริการรายอื่น

7. บุคลากร (People) ต้องใช้ความพยายามในการวางแผนทั้งด้านกำลังคน การสรรหา การคัดเลือกบุคลากรและการฝึกอบรมพัฒนา และต้องสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานที่เกี่ยวข้องด้วย และบุคลากรควรผ่านขั้นตอนในการคัดเลือก รวมทั้งผ่านการฝึกอบรม การจูงใจ เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถแก้ไขปัญหาได้ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในด้านการให้ข้อมูลของสินค้าให้บริการอย่างมีคุณภาพ

จากทฤษฎีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ได้แก่ 1. ผลิตภัณฑ์ (Product) 2. ราคา (Price) 3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5. ด้านกระบวนการ (Process) 6. กายภาพ (Physical Evidence) 7. บุคลากร (People) เป็นกระบวนการที่สามารถสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค โดยการเสนอผลิตภัณฑ์ต่างๆ และส่งเสริมการตลาดเพื่อให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการ อีกทั้งยังสามารถสร้างความจงรักภักดีต่อสินค้าและบริการได้อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศราวุธ ผิวแดง (2559 : 2) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ผลการศึกษาพบว่า 1. ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสร้างสรรค์คือ ความเดิมแท้อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีเช่น วัฒนธรรมการบริโภค อาหาร การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น 2. องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลักและ 24 ตัวบ่งชี้คือ การบริการอย่างสร้างสรรค์กิจกรรมชุมชน เชิงสร้างสรรค์การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3. เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์สามารถเชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง ได้ทั้ง 8 เส้นทาง โดยแต่ละเส้นทางจะมีรายการนำเที่ยวเบอร์ติดต่อประสานงาน และเส้นทาง คมนาคมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยว เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆสามารถเดินทางได้ อย่างสะดวกโดยชุมชนร่วมกันออกแบบกำหนดการนำเที่ยวของชุมชนตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต 4. ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัย ในพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทยดำ (ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย) พวน (ตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย) แสก (ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม)

กะเลิง (ตำบลโนนก่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม) ข้า (ตำบลอุ่มเหมา อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม) ญ้อ (ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม) โส้ (ตำบลโพจาน อำเภอโพนสวรรค์จังหวัดนครพนม) และผู้ไทย (ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร) โดยชุมชนเป็นผู้ค้นหาความเดิมแท้ที่อัตลักษณ์ต่าง ๆ และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์การประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ 5. ได้คู่มือการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์หรือให้นักท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็น Guide book ในการ เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างสะดวก ซึ่งในคู่มือ จะมีรายละเอียด ต่างๆเกี่ยวกับข้อมูลเชิงกายภาพที่ทำให้สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ข้อมูลด้านเส้นทาง การท่องเที่ยว รายการนำเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 กลุ่มและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ

ภัทรอาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์ (2561: 2) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของชุมชนบ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวิสัยทัศน์ คือชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และอนุรักษ์ รักษาประเพณีวัฒนธรรม ทุนธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบจากการพัฒนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเชิงเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าจากฐานอัตลักษณ์ของชุมชน สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) พัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและเครือข่าย เพื่อเพิ่มระยะเวลาพำนัก ผ่านการยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาบุคลากร องค์ความรู้ในชุมชนและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายของยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านการรับรองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วิลาสินี ธนพิทักษ์ (2561: 2) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิต จากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า 1. ชุมชนศึกษาเรียนรู้ร่วมกันในการสำรวจ วางแผน โดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) และสร้างเส้นทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิตจากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง 2. ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพความพร้อมของตนเองในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิต และสามารถเป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

หนึ่งหทัย ขอมผลกลาง (2564 : 2) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า 1) นักท่องเที่ยวส่วน

ใหญ่นิยมมาท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเพื่อรับประทานอาหารท้องถิ่นและไปแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เช่น ถนนคนเดินและแก่งคุดคู้ 2) ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ศักยภาพของท้องถิ่นมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4) ที่ว่าการอำเภอเชียงคานมีบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นหัวหน้าส่วนราชการและร่วมวางแผนกับอปท. เป็นระยะเวลา 3 ปี 5) ปัญหาและอุปสรรคในท้องถิ่น คือ การขาดบุคลากรและงบประมาณ และ 6) การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ฐิตาภา บำรุงศิลป์ (2565 : 2) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์ต่อยอด วัฒนธรรมลาวครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนลาวครั้งบ้านกุดจอกเป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นและมีทุน ทางสังคมที่น่าสนใจ ประกอบไปด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม โดยชุมชนเห็นว่า สิ่ง สำคัญที่จะทำให้การอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมของลาวครั้ง บ้านกุดจอกให้ประสบผลสำเร็จ คือ ทุกคน จะต้องร่วมกันในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนให้มากที่สุด สำหรับศักยภาพ พบว่า สำหรับศักยภาพด้านท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่จะ เข้าร่วมในกิจกรรมด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์/ต่อยอด วัฒนธรรมลาวครั้ง บ้าน กุดจอก จังหวัดชัยนาท ผลจากการวิเคราะห์ห้วงระหว่างการศึกษาที่กล่าวมา จะประกอบไปด้วย มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน ขั้นที่ 2 ต้องเสริมและยก ระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การ พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมใหม่ ๆ จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงผสมผสานวิถีถิ่น และวิถีไทยเข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ และขั้นที่ 4 การท่องเที่ยวควรจะเป็นไปในลักษณะการสร้างสรรคที่จะ ส่งผลบวกและเกิดประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนให้มากที่สุด

ธนาวดี ปิ่นประชานันท์ (2565 : 2) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาโว้ย ในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรที่โดดเด่น ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และภาษาอุรักลา โวยจ ด้านศักยภาพของชุมชน พบว่า ชุมชนโตะบาหลิวมีจุดแข็ง คือ การรักษาวัฒนธรรมและที่อยู่ อาศัยดั้งเดิม และที่ตั้งง่ายต่อการเข้าถึง ชุมชนสังก้าอูมีจุดแข็ง คือ การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม และสมาชิกชุมชนมีประสบการณ์ทำงานด้านการท่องเที่ยว ด้านความต้องการจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ ชุมชนโตะบาหลิว พบว่า ควรพัฒนาทรัพยากรบุคคล ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ชุมชนสังก้าอู พบว่า ควรจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมที่มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการ กิจกรรมที่หลากหลาย ได้ร่วมลงมือทำ และ ต้องการให้มีระบบรักษาความปลอดภัย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การแสดงพื้นบ้าน กิจกรรมเรียนรู้งานศิลปหัตถกรรม กิจกรรมเรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้านกิจกรรมเรียนรู้ทรัพยากรทางธรรมชาติ กิจกรรมฝึกทำอาหารพื้นถิ่น กิจกรรมเรียนรู้ภาษาอุรักลาโว้ย และการเข้าร่วมประเพณีลอยเรือ